

Landsbygds Nytt

Nr 1 – 2012 Årgång 11

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna

Foto: Lina Norrlund

UR INNEHÅLLET:

JORDBRUKARSTÖD

- Kom igång med SAM Internet
- Varför ändras blockarealerna?

NATUR- OCH KULTURMILJÖ

- Stöd till Skogens mångfald och NOKÅS
- Sköt om ett naturreservat

FÖRETAGSUTVECKLING

- Gårdsreportage: Omställning till ekomjolk – del 3
- Naturturismprojekt i Dalarna

Verksamhet i förändring!

I skrivande stund har vintern på allvar slagit sina klor i oss och snön singlar vackert ned utanför mitt kontorsfönster. Men dagarna börjar bli ljusare och det står inte på förrän vi är framme vid in-skickningsdag för SAM Internet-ansökan, 29 mars. På länsstyrelserna väntar vi med spänning på alla SAM Internet ansökningar som ska ramla in i våra system och alla handläggare ligger i startgroparna inför alla SAMI-kurser och öppna hus som vi kommer att erbjuda runtom i våra län under februari och mars för att underlätta övergången till SAMI.

Samtidigt väntar vi med spänning på ett första utkast från Jordbruksverkets

arbete med att ta fram ett tekniskt underlag till nästa landsbygdsprogram. Hitills har inte så mycket läckt ut, så vi är allihop väldigt nyfikna på att se litet av resultatet från de många arbetsgrupper som varit igång i TULPAN-projektet (TULPAN är Jordbruksverkets namn på sitt arbete med att ta fram ett tekniskt underlag).

Nu börjar det kännas som att nästa programperiod faktiskt är ganska nära! Förhandlingarna pågår för fullt i Bryssel, ni som följer utvecklingen vet säkert att kommissionen inte föreslagit alltför stora förändringar i Landsbygdsprogrammet, medan man däremot valt att röra om en hel del i villkoren för gårdsstödet. Flera av de förslag som lagts kommer tyvärr utan tvekan att leda till betydligt krångligare administration för både myndigheter och er som söker stöd. Många av

dess förslag har också stött på motstånd från ett stort antal medlemsländer.

Apropå administration så pågår det en rad olika projekt just nu som kommer att påverka både oss som arbetar med stöden och er som söker stöd. Det handlar om utvecklad kundservice, om utökad möjlighet att följa gången med sitt stödärende via Mina Sidor och för oss om utveckling av E-handläggning i ett första steg och så småningom ett helt nytt handläggningssystem. På ett par års sikt kommer utan tvekan vår verksamhet med jordbruks- och landsbygdsstöd på länsstyrelsen ha genomgått en ordentlig utveckling. Vi tror att teknikutvecklingen kommer att underlätta för både oss och er som söker stöd – det kommer utan tvekan att bli en spännande process att vara med om!

Jenny Larsson, jenny.larsson@lansstyrelsen.se

Personal vid Länsstyrelsen Dalarna, lantbruksenheten

Bakre raden från vänster: Line Nilsson, Anki Hedén, Edward Wirgén, Henrik Hansson, Teresa Alm Forden (praktikant), Cecilia Lundmark

I mitten: Kristina Homman, Märit Hagberg, Gunilla Streijffert, Märta Ohlsson, Björn Forsberg, Ewa Pettersson, Ann Marie Fagerberg, Marie Eriksson, Pär-Erik Rustas, Erik Köpmans.

Främre raden: Holger Peterson, Hans Lillpers, Mats Mårtensson, Ninette Andersson, Gisela Kayal, Kristina Simonsson.

Saknas på bilden: Helena Faktus, Martin Henriksson, Jennie Lundgren, Inger Mattsson

Personal vid Länsstyrelsen i Gävleborg, Jordbrukarstödsenheten och enheten för landsbygd och tillväxt

Högra raden nerifrån och upp:

Anna Fläckman, Åse Augustson, Kalle Gullberg, Erik Holmestig, Ingrid Andersson, Åsa Andersson, Sara Öberg, Petra Forsmark, Klas Fredriksson, Shan Solivan, Mats Selin.

Mittersta raden nerifrån och upp:

Anna Wassberg, Douglas Chang, Hanna Görgård, Lina Norrlund, Håkan Sundelin, Åsa Eriksson, Karin Lindkvist, Mikael Dahlbom.

Vänstra raden nerifrån och upp:

Jenny Larsson, Carina Munter, Jan Moberg, Joakim Engholm, Berit Löfgren, Anna Hernell, Robert Nordström, Christer Örn.

Saknas på bilden: Per Andersson, Gunilla Ericsson, Linnéa Eng, Anders Johansson, Lars Jansson, Marita Forsell

Kontroll av betesdrift på mjölkgårdar

Inför varje sommar diskuteras frågan om svenska kor hålls tillräckligt på sommarbete eller inte. Media har under flera år uppmärksammat frågan och undrar samtidigt vad myndigheterna gör för att se till att reglerna efterlevs. Länsstyrelserna i Gävleborg och Dalarnas län kommer under sommaren 2012 att genomföra ett projekt för att undersöka om länens mjölkkor hålls på bete i den utsträckning som lagen kräver.

Lagstiftning

Huvudregeln är att alla nötkreatur ska få vara ute på sommaren, med undantag för tjurar samt kalvar under sex månader. I Gävleborgs och Dalarnas län ska djuren vara ute under en sammanhängande tidsperiod på minst två månader som ska

infalla någon gång mellan 1 maj och 15 oktober. Alla nötkreatur, med undantag av mjölkkor, ska vara ute dygnet runt.

För mjölkkor gäller särskilda regler som säger att korna ska vara ute varje dygn under minst sex timmar. Beläggningen på betesmarken får inte vara

högre än att det finns ett växttäckande på minst 80% av arealen. I Gävleborgs och Dalarnas län gäller därför att beläggningen vid betesgång hela dygnet inte bör vara högre än sju kor per hektar då betestiden är två månader.

Betesprojektet

Länsstyrelserna kommer under april skicka ut en enkät till länens alla mjölkproducenter. Där får lantbrukaren svara på några enkla frågor om hur de planerar att lösa betesgången för sina mjölkkor under sommaren. Under maj månad beräknas sammanställningen och analysen av enkäten vara klar. Därefter kommer beslut fattas om eventuella kontrollbesök på mjölkgårdarna.

Petra Forsmark, 026-17 12 08
petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Det tar tid att driva kor,
använd hjälpmedel.
Foto: Anna Fläckman

Bra bete på mjölkgårdar

Djuren mår bra av att gå på bete och en aktiv betesdrift är viktig för trovärdigheten gentemot konsumenten. Men du kan också tjäna pengar på ett bra bete.

Se över betesmarkerna

För att lyckas med betet är det viktigt att man planerar väl. Korna ska ut tidigt. Det är extra viktigt i besättningar med robot där djuren måste lära sig att gå hem självmant. Se över de permanenta stake-ten och dela in betet i fällor med enklare stängsel. Drivgångarna slits hårt och här lönar det sig att satsa på kvalitet och att dränera noga.

Putsa fram ett högavkastande bete

På försommaren växer betet fort och det är viktigt att putsa redan efter första eller andra avbetningen. Man får då ner ljuset till markytan och utlöparna utvecklas

bättre och skottbildningen stimuleras. Man förhindrar även ratorna från att förväxa. För att få maximal avkastning på betet får korna inte trampa ner mer än absolut nödvändigt. Stripbetning eller många små fällor är en bra strategi. Betet ska inte vara högre än tio till tolv centimeter.

Det finns ekonomi i betet

Mycket bete i foderstaten är en väg till bättre ekonomi, men det gäller att utnyttja betet på rätt sätt. Lyckas man med anläggningen och skötseln av betesvallen får korna ett bra foder. På försommaren när näringsvärdet i betet är mycket högt

måste man våga fodra mindre inne på stall. Då blir korna mer aktiva och vill beta mer när det kommer ut och foderkostnaden sjunker. Under högsommaren måste man vara uppmärksam då både betesmängd och kvalitet försämras. Då måste man kanske öka utfodringen på stall så inte mjölkavkastningen minskar. Men under samma period växer klövern till på betet som då får en högre proteinhalt. Utnyttja det och minska på proteinhalten i foderstaten under högsommaren.

Petra Forsmark, 026-17 12 08
petra.forsmark@lansstyrelsen.se

Cecilia Lundmark, 023-818 25,
cecilia.lundmark@lansstyrelsen.se

Omställning på

Del 3 *Björsveds gård*

Hur gick det för familjen Zetterlund på Björsveds gård i Storvik? Vi har i två tidigare artiklar (Landsbygdsnytt nr 2, 2009 och nr 4, 2010) kunnat följa Lars, Lotta och Kenneths omläggning till KRAV-godkänd mjölkproduktion.

Foto: Petra Forsmark

När jag nu åter besöker gården är det drygt ett år sedan korna gick in i karens och ett drygt halvår sedan de började leverera KRAV-mjölk till Gefleortens mejeri. Mycket har hänt under 2011. Lagården har breddats, de gamla långbåsen har bilats bort och ersatts av lösdrift, en robot har installerats plus allt annat som behöver ändras och justeras i samband med en så stor förändring av produktionen. När Lotta, Kenneth och Lars visar runt i stallarna och i foderutrymmena är det tydligt att de är nöjda med resultatet. Det är roligt att gå till lagården på mor-

gonen, säger Lotta. Korna mår bra och det monotona mjölkningsarbetet är borta. Eftermiddagarna har blivit mycket bättre, säger Kenneth. Förut började vi alltid eftermiddagsmjölkningen klockan två, nu är vi inte alls lika styrda med roboten. Det mesta är gjort på morgonen så nu är det lättare att ta kväll i skaplig tid.

Avkastning och avvänjning

När jag besökte gården inför att korna skulle läggas i karens i november 2010 var Zetterlunds mest fundersamma över hur mjölkavkastningen skulle påverkas

av omläggningen. Det har gått bättre än vi hade vågat hoppats på, och så här långt har vi inte tappat mer än ca 800 kg per ko och år, säger Lotta. Vallfodret har hållit bra kvalitet vilket är ett måste om man ska klara avkastningen. Vallen sås in i vårvete/åkerböna som tas som grönfoder. Det har också fungerat bra, dels har grönfodret haft bra kvalitet och dels har vallen etablerat sig på ett bra sätt.

En annan farhåga som fanns var hur det skulle gå att skilja kalven från kon. Enligt KRAV:s regelverk skulle kalvarna dia minst tre dygn innan avvänjning, en

regel som varit väldigt omdebatterad. Kalven blir starkt präglad på kon och en del lantbrukare tyckte att separationen blev svår. I 2012 års KRAV-regler är dock bestämmelsen ändrad och nu gäller att minsta digivningstiden är ett dygn. Eftersom KRAV ändrat regeln är det inget problem längre, säger Lotta.

Grön inredning

En lite ovanlig lösning som Zetterlunds gjort är valet av inredning. Som den tredje gården i Sverige har man köpt en inredning från Danmark där båsavskiljarna är av grön plast och sviktar när korna trycker på dem. Resultatet har blivit mindre tryckskador på korna och en tystare lagård.

Erfarenheter

Nu när omställningen är klar, vilka erfarenheter tycker ni är viktiga att förmedla till andra som funderar på att ställa om produktionen och kanske behöver investera?

Om du behöver rådgivning om ekologisk produktion kontakta:

Petra Forsmark, 026-17 12 08
Shan Solivan, 026-17 11 27
Kristina Homman, 023-818 29
Erik Köpmans, 023-818 35

1. Lyssna på andra, besök så många gårdar du kan innan du bestämmer dig. De flesta är väldigt positiva till att dela med sig av sina erfarenheter, säger Lars som besökt många gårdar på flera håll i Sverige. Försök även vara med och arbeta i en kollegas lagård under en dag eller två så du verkligen ser hur det fungerar i drift.
2. Prioritera vallodlingen. Bra vallfoder är otroligt viktigt.
3. Ta hjälp av bra rådgivare. Det är dyrt att skaffa sig alla erfarenheter själv.
4. Om du ska investera och bygga eller bygga om, ta kontakt med hantverkarna i god tid så att de kan planera. Då finns det förutsättningar att jobbet blir gjort i rätt tid. Vi har haft en handfull lokala hantverkare när vi byggde om säger Lars, och de har gjort ett väldigt bra jobb.

Framtiden för ekomjölken

Omläggningen har gått bättre än väntat och det känns som en nytändning som mjölkbonde säger Lotta. För att det ska bli fortsatt intressant för lantbrukare att ställa om sin mjölkproduktion måste ekotillägget från mejerierna vara stabilt. Det skapar osäkerhet om merbetalningen höjs mycket vid brist på ekomjolk, men sedan sänks igen om det blir överskott. Mejerierna måste möta ökad invägning med marknadsföring så att produktion och efterfrågan är i balans.

Erik Köpmans, 023-818 35

Faktaruta

KRAV-godkänd mjölkproduktion

- Allt foder ska vara KRAV-certifierat.
- Självförsörjningen på foder ska vara minst 50 procent räknat på gårdens årliga foderåtgång.
- Kalvar ska dia minst ett dygn, alltså minst 24 timmar. Därefter ska de få det egna djurslagets oprocessade KRAV-certifierade mjölk åtminstone till dess att kalven är 12 veckor.
- Kalvar som inte diar skall ges möjlighet att suga mjölk i en naturlig ställning genom en konstgjord spene.
- Djur ska ha fri tillgång till grovfoder.
- Högst 40 procent kraftfoder till mjölkproducerande djur. Under upp till 3 månader tidigt i laktationen kan andelen höjas till 50 procent.
- Nötkreatur ska gå i lösdrift. Undantag för mindre besättningar om djuren rastas.

Källa: KRAV

Framtidens mjölkproduktion i Dalarna och Gävleborg

I Dalarnas och Gävleborgs län har såväl mjölkproduktionen som antalet mjölkföretag minskat kraftigt de senaste 10 åren. Detta är en trend som vi nu vill ändra genom ett nystartat projekt som drivs av LRF. Projektets syfte är att ta fram om beskriva vad som behövs för att stärka nuvarande mjölkföretagare och även stötta nya företagare och unga som vill in i branschen. Projektet finansieras av landsbygdsprogrammet samt företag i branschen. Projektledare är Anette Andersson, LRF Sandviken. Hör gärna av dig till henne för att diskutera framtidens mjölkproduktion i regionen.

Anette har tel 026-245978 och e-post anette.andersson@lrf.se

Lars, Kenneth och Lotta Zetterlund.

Foto: Erik Köpmans

Kom igång med SAM Internet

Kanske saknar du din vanliga SAM-blankett men förhoppningsvis kommer fördelarna snart att överväga det. I SAM Internet kan du zooma in kartan så att du har stor hjälp av flygfotot och du kan enkelt göra mätningar. Du kan se aktuella blockarealer och åtaganden och alla uppgifter ligger kvar från år till år. Framför allt är det lätt att fylla i rätt och på så sätt är du säker på att få de pengar du är berättigad till och fler lantbrukare får sina stödpengar vid första utbetalningstillfället.

"SAM-arbete över generationsgränserna på SAM Internetkurs i Hofors." Foto: Lina Norrlund

Läs mer om hjälp med SAM Internet i Kalendariet på sidan 10-11.

Svar på några vanliga frågor från SAM Internetanvändare:

Hur vet jag att ansökan verkligen har kommit in?

När du är klar med ansökan klickar du på Skicka in och snart därefter står det på skärmen den exakta tidpunkten när ansökan kom in. När du är inloggad i SAM Internet kan du dessutom se i övre kanten om ansökan är inskickad eller inte. I rapporten Underskrift kan du se inskickningsdatum för ansökan och de ändringar som du kanske har skickat in efteråt. Om du loggade in med användarnamn och lösenord måste du skicka in underskriftsidan till länsstyrelsen för att ansökan ska vara giltig.

Hur ska jag ta bort ett åtagande som jag sökte av misstag?

Du går in under fliken Karta och skiften och under Ange gröda och stöd för att ta bort de arealer som du angett under steg 3, ansökan om åtagande. Dessutom ska du gå in under Block (övre, vänstra hörnet ovanför kartan) och välja Ta bort årets ansökan om åtagande på block. Om du vill ångra ett irriterat landskapselement ska du markera det och sedan ta bort.

Hur delar jag ett block till flera skiften?

Om du ska dela ett block i flera skiften får du göra en delning i taget och spara samt markera skiftet på nytt däremellan. När alla delningar är klara kan du ändra skiftesbokstäverna om du vill ha dem i en bestämd ordning. Om du vill göra ett skifte mitt i ett annat får du rita ett hål och efter att du sparat det så ritar du ett skifte i hålet.

Varför fungerar kartan så dåligt när jag har Explorer 7.0?

SAM Internet fungerar bäst med webbläsarna Firefox och Google Chrome, men även Explorer 8.0 och 9.0 går bra. Om du däremot har Explorer 7.0 kan du kostnadsfritt ladda ner Firefox genom att gå till hemsidan www.firefox.se och klicka på Download.

Hur gör jag en ändring?

Efter att ansökan är inskickad kan du logga in igen och välja att påbörja en ändring. När du sedan justerat de uppgifter du behöver skicka du in igen. Om du loggat in med användarnamn och lösenord måste du skicka in en underskriftsida för varje ändring. Du kan även skicka in ändringar per papper, trots att du gjort själva ansökan i SAM Internet.

Lina Norrlund,
lina.norrlund@lansstyrelsen.se,
026-17 11 47

Pär-Erik Rustas,
par-erik.rustas@lansstyrelsen.se,
023-818 42

Aktuellt inom utvald miljö

Rovdjursavvisande stängsel

Ersättningen kommer att höjas till 50 kr/m för ansökningar inkomna 2012. Gävleborg vill ha in ansökningarna före 31 mars.

Nytt i Gävleborgs län

Du kan söka ersättning för att anlägga en damm som samlar fosfor. Dammen ska ligga i odlingslandskapet och du kan få upp till 90 % av de stödberättigande kostnader som anläggningen medför. (Stödformen finns sedan tidigare i Dalarna.)

Kontaktpersoner:

Gävleborg:

Sara Öberg,
sara.oberg@lansstyrelsen.se,
026-17 11 74

Dalarna:

Edward Wirgén,
edward.wirgen@lansstyrelsen.se,
023-818 39

Varför ändras blockarealerna hela tiden?

Naturen förändras och då måste jordbruksblocken ändras också. Men det är heller inte ovanligt att blockarealerna ändras lite grann trots att själva jordbruksmarken är likadan. Anledningen kan vara att blockgränser har justerats utifrån nya flygbilder där gränserna syns mycket tydligare. Blockdatabasen måste ses över hela tiden enligt de krav som EU ställer på Sverige, men efter blockinventeringen 2008-2010 är oftast blockförändringarna så små så att de påverkar EU-stöden mycket lite.

Alla som jobbar med redigering av jordbruksblocken är välutbildade på de riktlinjer som ska följas, till exempel att det inte ska finnas glipor mellan blocken om det är smala diken som skiljer dem åt. Länsstyrelserna och Jordbruksverket strävar hela tiden efter att få en enhetlig hantering över landet.

Vilka arealer ska jag använda när jag ska söka?

I SAM Internet finner du de blockarealer som är aktuella och det är de arealerna som du ska använda i din SAM-ansökan. Om gränsen för jordbruksmarken däremot har ändrats jämfört med den gräns du ser i SAM Internet så ska du rita ditt skifte så som det är och föreslå ändring

av block. SAM Internet har numera ett felmeddelande som hindrar dig från att skicka in ansökan om du söker på en större areal än blockarealen utan att föreslå ändring av blocket.

Varför får jag administrativ kontroll?

Uppdateringen av blockdatabasen sker året runt, även om de flesta förändringar görs före sista ansökningsdag. Om en blockareal minskas efter att du skickat in din SAM-ansökan så blir det en avvikelser i administrativ kontroll. EU ställer höga krav på att Sverige inte betalar ut felaktiga pengar i EU-stöd.

Marktypen styr vilka stöd du kan söka och nytt för i år är att du får felmeddelande i SAM Internet om du till exempel

söker ett betesmarksstöd för en plöjbar åkermark. Du kan föreslå att marktypen på blocket ändras om den inte stämmer med hur du använder marken. Om du har ett block som tidigare inte varit berättigat till gårdsstöd, men som är det numera för att antalet träd nu färre så ska du föreslå ändring av det blocket. Då kan du rita ett skifte på blocket i SAM Internet och på så sätt söka gårdsstödet.

Kolla dina arealer igen för säkerhets skull

Vi rekommenderar att du går in i SAM Internet och kontrollerar om dina blockarealer har ändrats efter att du skickade in ansökan. Det är lämpligt att göra det i slutet av maj så att du hinner skicka in en ändring av din ansökan före 15 juni, om det skulle behövas. Det är också lämpligt att göra det i september för då kan du dra tillbaka arealer ur din ansökan innan länsstyrelsen gör de administrativa kontrollerna, om det skulle behövas. De block som har ändrats står i rapporten Ändrade block.

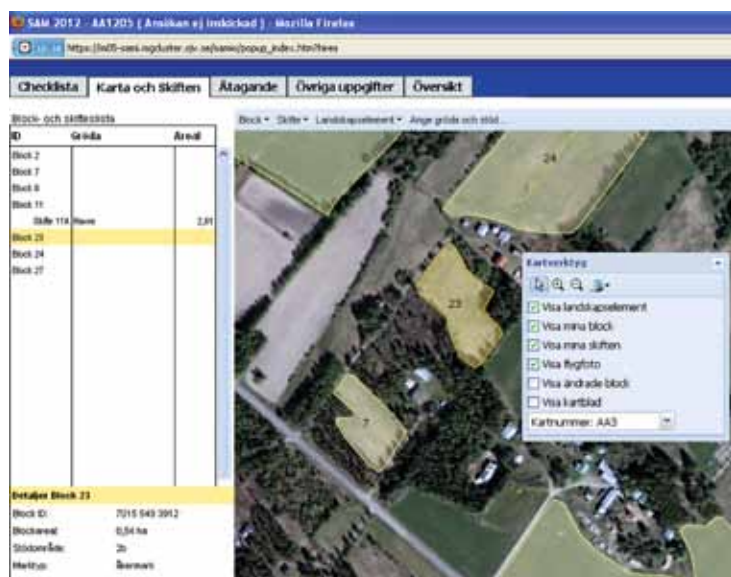
Gunilla Ericsson 026-17 11 31
Kristina Simonsson 023- 818 63

Du har nytta av e-legitimation

Med en e-legitimation kan du på ett enkelt sätt legitimeras på internet. En e-legitimation är en personlig elektronisk ID som kan jämföras med en vanlig ID-handling, till exempel ID-kort eller körkort. Du kan använda e-legitimation för att logga in till flera e-tjänster, till exempel SAM Internet och Mina sidor på Jordbruksverket. Du kan då till exempel få tillgång till uppgifter om ditt företag, skriva under ansökningar och skicka in dem.

Om du har internetbank så kan du ladda ner e-legitimation från den. Nordea och Telia erbjuder e-legitimation till kunder som inte använder internetbank.

Bankerna och Telia beskriver på sina hemsidor hur du går tillväga för att skaffa e-legitimation, eller BankID som det också kan kallas. Kontakta dem om du har frågor.

I SAM Internet finner du blockets marktyp och den blockareal som gäller under. Detaljer nere till vänster.

Naturturismprojekt i Dalarna

Nitton hugade personer deltog under 2009-2010 i projektet Naturturism i Dalarna som bedrevs av Hushållningssällskapet.

Deltagarna var turistföretagare eller personer som funderade på att starta en turismverksamhet. Ett och ett halvt år eller två turistsäsonger efter projektets avslut har nu en utvärdering genomförts för att se effekten av projektet.

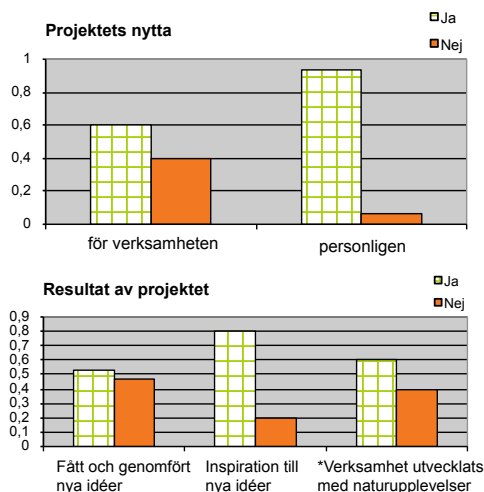
Deltagarna, som hade möjlighet att delta i ett eller flera av projektets delmoment; individuell rådgivning, kursserie, studiebesök samt nätverksträff, var geografiskt utspridda mellan Hedemora och Orsa. Kursserien innehöll föreläsningar och exkursioner med teman som arktkunskap, kulturhistoria och guideteknik. Föreläsare i projektet kom från Hushållningssällskapet, Naturskyddsföreningen och Länsstyrelsen. Målsättningen var att hjälpa deltagarna att utveckla sina företag med inriktning mot naturupplevelser alternativt att ge inspiration till att starta en verksamhet med denna inriktning. Tio deltagare hade redan turistföretag innan projektet startade. Efter projektet har nio deltagare en aktiv verksamhet, tre en verksamhet som är på god väg att komma igång (de har haft en del ströaktiviteter) samt en som funderar på i vilken omfattning hon ska satsa på en verksamhet.

Exempel på aktiviteter som deltagarna erbjuder sina gäster är blomstervandringar, guidningar, gruppaktiviteter i

naturen så som matlagning och lära sig hantera verktyg, storytelling m.fl. Flera deltagare har också aktiviteter anpassade till barn och ungdomar, bland annat kan nämnas små naturtrogna djur vid lekplatsen, mindfulness kombinerat med naturupplevelser för barn samt familjedag med vinteraktiviteter och våfflor.

I samband med utvärderingen har deltagarna fått svara på ett antal frågor för att synliggöra om projektet genererat någon nytta till deltagarna. Några av svaren är samlade i graferna här intill.

Utvärderingen visar att den största nyttan projektet genererade var personlig inspiration till deltagarna. Många deltagare har fått nya idéer och ett vidgat seende för vad man kan göra för sina gäster i naturen. En del deltagare har fått en rejäl skjuts framåt i sitt självförtroende och vågar nu ta till orda framför en grupp. En del deltagare har startat nya aktiviteter medan andra är kvar i idéstadiet. De flesta av deltagarna är intresserade av fortsatt utbildning och

önskemålen om innehåll är många, t.ex. marknadsföring, livsmedelshygien och hur sinnena påverkas och berikas av naturen. Det är ofta långt från idé till handling och många behöver hjälp i flera steg för att komma framåt.

Projektet har resulterat i en personlig utveckling hos deltagarna, vilket i framtiden kan leda till nya aktiviteter, satsningar och företag vilket på sikt kan omsättas i fler gäster och turister i den egna verksamheten och i länet.

Två citat från deltagare, som vittnar om projektets nytta, får avsluta denna artikel:

”Fått mer affärstänk. Utbildade mig efter projektet till naturhälsopedagog. Vill kombinera naturhälsa med uthyrning i framtiden”.

”Som person utvecklades jag positivt genom att bli mer modig, var väldigt blyg innan men vågar nu prata mer med gästerna”

Frida Hedin, projektledare, Hushållningssällskapet

Projektledare Frida Hedin och svampkonsulent Kikki Fors i samband med svampföreläsning.

Små hus hos Björstugan i Rättvik. Foto: Frida Hedin.

SKOGENS MÅNGFALD och NOKÅS

– stöd för att bevara och berika skogsmiljön

Många av våra värdefulla natur- och kulturmiljöer i skogen håller på att försvinna eller skadas och detta är ett allvarligt hot mot den biologiska mångfalden och mot vårt gemensamma kulturarv.

Du som vill göra en aktiv insats för skogens växter och djur, återskapa vattenmiljöer i skogen eller bevara äldre kulturmiljöer kan söka stöd ur någon av de olika stödformer som administreras av Skogsstyrelsen. Inom Landsbygdsprogrammet finns ett stöd för att bevara och utveckla Skogens mångfald. Dessutom finns ett stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen som kallas NOKÅS.

Nokås

Syftet med NOKÅS är i första hand att berika skogsmiljön genom aktiva åtgärder som bidrar till att bevara, restaurera eller återskapa värdefulla miljöer i skogen. I första hand ska stödet användas till åtgärder som gynnar växter och djur samt värdefulla kulturmiljöer och i andra hand till åtgärder som är till gagn för landskapsbilden och friluftslivet. Det handlar alltid om åtgärder som är angelägna ur ett allmänt perspektiv. Stöd kan också sökas för merkostnader som uppstår om du vid avverkning tar större hänsyn till miljön än vad som krävs enligt skogsvårdslagen och för anläggning av lövskog.

Bidrag lämnas med 70 % av den godkända merkostnaden vid fördyrade skogsbruksåtgärder och 70 % av den godkända kostnaden för andra åtgärder. För anläggning av lövskog gäller 50 %. Anslaget är begränsat varför Skogsstyrelsen tvingas prioritera bland de mest angelägna ansökningarna. Du måste

ansöka om bidraget innan åtgärderna igångsätts.

Exempel på åtgärder som kan få NOKÅS-stöd är avverkning av gran för att gynna lövträd, naturvårdsbränningar, återskapande av våtmarker, röjning och risrensning kring kultur lämningar, mindre restaureringar av kulturbyggnader liksom restaurering av äldre stigar och transportleder.

Skogens mångfald

Stödet för att bevara och utveckla skogens mångfald är ett stöd inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Det är uppdelat dels på ett arealstöd för lite större insatser och dels på schablonersättningar för tio specifikt utpekade åtgärdsområden.

Arealstödet kan sökas för den areal som åtgärden berör och du kan få ersättning med upp till 7 000 kr per hektar för arbete och material som du köper in. Eget arbete ersätts dock inte. Ansökan måste omfatta åtgärder som motsvarar ett stödbelopp på minst 2 000 kr. Om fastigheten är större än 40 ha, så måste den vara målklassad om du ska vara berättigad till stöd. Målklassad är ofta fastigheten om du har en relativt ny skogsbruksplan.

Schablonersättningen kan du få utan att behöva uppvisa kvitton eller betalda fakturor och du kan även få ersättning för eget arbete. Du kan t.ex. få 975 kr per 100 m om du röjer, rensar och marker upp en stig, vandringsled eller äldre stenmur. Du kan också få 1 100 kr per

objekt om du frihugger och rensar en kulturmiljö från träd och buskar eller 3 700 kr per objekt om du restaurerar en äldre skoglig kulturmiljöbyggnad.

Kontakta alltid Skogsstyrelsen innan du söker stöd för att få rådgivning inför de åtgärder som du planerar att genomföra. Adresser och telefonnummer till kontaktpersoner hittar du på Skogsstyrelsens hemsida www.skogsstyrelsen.se

Per-Anders Ingebro,
Skogsstyrelsen Södra Dalarnas distrikt
per-anders.ingebro@skogsstyrelsen.se,
tfn 023-587 97

Utvald miljö – landskapsvård i odlingslandskapet

I Landsbygdsnytt nr 3 2011 kunde du läsa vilka ersättningar inom Utvald miljö som går att söka genom länsstyrelsen, bland annat för restaurering av betesmarker, anläggning av våtmarker och rovdjursstängsel. Gemensamt är att de ger stöd för bevarande och stärkande av natur- och kulturvärden i odlingslandskapet. Se även information om utvald miljö på mittuppslaget i detta nummer.

Men det finns även gott om byggnader, husgrunder, stigar och andra spår av äldre brukande i det som nu är skogsmark. För att bevara och restaurera dessa miljöer finns det möjlighet att få ekonomiskt stöd från Skogsstyrelsen, se artikeln här bredvid.

Märta Ohlsson 023-811 30
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Sara Öberg 026-17 11 74
sara.oberg@lansstyrelsen.se

Fungerande och bra betesdrift för mjölkkor

Länsstyrelsen bjuder in till kurs där du får veta hur du på bästa sätt ordnar med en fungerande och bra betesdrift för dina mjölkkor. Bra att veta inför Länsstyrelsens planerade beteskontroller i Gävleborg och Dalarnas län sommaren 2012.

Tid: Kl 9.30-15.00

Tisdag 13 mars, Sahlins Struts, Borlänge

Onsdag 14 mars, Bollnäs folkhögskola

Föreläsare:

Kicki Markusson, Växa Sverige

Djurskyddshandläggare Länsstyrelsen

Kicki Markusson berättar hur man får en fungerande betesdrift för sina mjölkkor. Vad innebär 80% växttäckning, drivningsgator, hur får man betet att fungera med robotmjölkning, bättre ekonomi med bete mm.

Hur går en beteskontroll till? Djurskyddshandläggare från Länsstyrelsen berättar vad du kan förvänta dig om du får kontroll.

Anmäl senast den 4 mars

I första hand via www.kompass.lrf.se med anmälningskod 15333 för Borlänge och 15332 för Bollnäs, i andra hand till Länsstyrelsen Gävleborg, Petra Forsmark, telefon 026-17 12 08, petra.forsmark@lansstyrelsen.se. Lämna namn, adress, tel.nr, mailadress och personnummer.

Avgift 400 kr/företag + moms faktureras i efterhand.

Tillkommer kostnad för mat och fika.

Är du medlem i GREPPA Näringen? Då kan du få gratis individuell rådgivning om bl.a. betesplanering.

Nominera årets ängsbrukare i Dalarna – senast 15 april!

Förra året blev Naturskyddsföreningen i Orsa utsedd Årets ängsbrukare i Dalarna. Vem eller vilka tycker du ska få priset i år? Förutom äran får pristagaren ett fint diplom och en liten lie av silver (se bild).

Vem kan nomineras?

Både enskilda personer och föreningar som på ett förtjänstfullt sätt skött en eller flera slåtterängar med höga biologiska och kulturhistoriska värden i Dalarna kan nomineras.

Nomineringen ska innehålla:

- Den/de nominerades namn
- Vilken äng din kandidat sköter
- Motivering till varför din kandidat bör utses till årets ängsbrukare
- Ditt eget namn, adress och telefonnummer

Nomineringen ska vara Länsstyrelsen Dalarna tillhanda senast den 15 april 2012.

Adress: Länsstyrelsen Dalarna, Lantbruksenheten, Märta Ohlsson, 791 84 Falun
E-post: marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Hjälp med SAM Internet

SAM Internet i Dalarna 2012

Länsstyrelsen Dalarna kommer att fortsätta med fler SAM Internet kurser så att vi tillsammans kan nå målet om att 100 % av alla ansökningar sker med SAM Internet!

Kurser kommer att hållas i:

Ort	Datum	Dagtid	Kvällstid
Malung	1 mars	13.00-16.00	
Älvdalen	5 mars	13.00-16.00	18.00-21.00
Mora	13 mars	13.00-16.00	18.00-21.00

Anmälan sker till Eva Nordkvist på Studieförbundet Vuxenskolan, 0243-820 80, eller eva.nordkvist@sv.se.

Öppet hus

Vi har även Öppet hus från 13 mars till 29 mars. Där kan du boka dator och få support i tvåtimmarspass, max ett pass per person och dag.

Bokning:

Per-Erik Rustas 023-818 42 par-erik.rustad@lansstyrelsen.se

Kristina Simonsson 023-818 63 kristina.simonsson@lansstyrelsen.se

Telefonsupport: 023-818 50

SAM Internet i Gävleborg mars 2012

Gör din ansökan i SAM Internet på Länsstyrelsen i Gävle och få hjälp med det som just du behöver. Boka tid på 026-17 10 00.

I Gävle håller vi en kurs till. Anmälan sker till Eva Nordkvist på Studieförbundet Vuxenskolan, 0243-820 80, eller eva.nordkvist@sv.se senast 5 mars.

Gävle, Länsstyrelsen		Öppet hus/lånedator
14 mars	10.00-14.00	16.30-20.00
Vardagar 1 feb – 29 mars	-	8.00-16.30

Kontaktpersoner:

Joakim Engholm, joakim.engholm@lansstyrelsen.se, 026-17 11 34

Douglas Chang, douglas.m.chang@lansstyrelsen.se, 026-17 11 50

Övrig SAM Internet-support

Telefon:

Dagtid 8.00-16.30 ring Länsstyrelsen Dalarna 023-818 50 eller Länsstyrelsen Gävleborg 026-17 10 00.

Kvällar och helgftermiddagar från 12 mars till 29 mars kl. 24.00 ring 036-15 60 60.

Jordbruksverkets hemsida:

Gå in på Internet på www.jordbruksverket.se/saminternet. Där finns instruktionsfilmer, frågor och svar och tips om vad som kan vara fel om det inte funkar. Där kan du få teknisk support från Jordbruksverket genom att skicka ett meddelande. Om du har tekniska problem kan du även ringa Jordbruksverkets Kundtjänst 0771-223 223.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Naturvårdsskötsel

För att få fler kunniga entreprenörer inom naturvård genomför projektet Foder & Fägring utbildningar under sommaren. Datum och plats är inte bestämt ännu, men mer information kommer på www.lansstyrelsen.se/dalarna/aktivitetskalender

Naturvärden i betesmarker och ängar

Två fältvandringar under juni, en i Leksand och en i Ludvika. Vi visar och berättar om de blommor, svampar, insekter och fåglar som är speciella för ängar och betesmarker. Vi berättar också om varför dessa behöver anpassad skötsel för att finnas kvar.

Röjning för att gynna naturvärden

Två tillfällen under slutet av juli eller i augusti, ett i Leksand och ett i Ludvika. Vi följer upp naturvärdeskursen med praktisk röjning. Vi berättar om och diskuterar runt hur vi röjer för att gynna naturvärden i ängs- och betesmarker. Ta med dig röjsåg och motorsåg, om du har.

Välkommen till kursdag i ekologisk potatisproduktion!

Vi träffas hos familjen Wålstedt i Dala Floda

**torsdagen den 22 mars
kl 9.30- ca 15.00**

Under dagen kommer vi att diskutera aktuella odlingsfrågor och utbyta erfarenheter kring

- Växtföljdens inverkan på växtnäring, skadegörare och ogräs.
- Gödslingsstrategier och dess påverkan på skörd och kvalitet
- Sortval och resultat från sortförsök
- Stjälbakterios
- Kvalitet och marknad

Medverkar gör Åsa Rölin, Potatisrådgivare, Hushållningssällskapet Skaraborg

Kostnad: 400 kr/företag (faktureras i efterskott) + lunch och fika fm+em (150 kr/person) som betalas på plats.

Anmäl dig senast fredagen 16 mars till www.kompass.lrf.se med kurskod 15335 eller Kristina Homman kristina.homman@lansstyrelsen.se
Telefon: 023-818 29

Spara pengar och miljön!

Optimera din användning av växtnäring och växtskyddsmedel

Ta chansen att få veta mer om hur kväve och fosfor kan utnyttjas optimalt samt hur förlusterna kan minimeras. Vi kommer också att få en inblick i hur lantbruket påverkar/påverkas av klimatet.

För att få rådgivning inom Greppa Näringen ska man inom två år ha gått denna utbildning. Passa därför på att gå nu! Kursen är kostnadsfri och öppen för alla intresserade - även om du inte är medlem i Greppa Näringen.

Exempel på programpunkter som kommer att behandlas:

- Kväve och fosfor; praktiska tips på åtgärder du kan göra hemma för att minska förlusterna
- Vatten och växtskyddsmedel
- Hur påverkar/påverkas lantbruket av klimatet?

Dag 1: 11 april kl. 09:00 - 15:00

Dag 2: 12 april kl. 09:00 - 15:00

Plats: Västerbergs folkhögskola i Storvik

Avgift: Seminarierna är finansierade av projektet Greppa Näringen och är kostnadsfria.

Glöm inte att ta med pengar för mat och fika (2 st) som är 100 kr/dag. Övernattning kan ordnas (från 350 kr).

Anmälan gör senast den 30 mars

Kommer du från Dalarna görs anmälan via länken: <http://www.kompass.lrf.se/Courses/15343.aspx> eller till Martin Henriksson i Dalarna, 023-81 814 eller mejla: martin.henriksson@lansstyrelsen.se

Kommer du från Gävleborgs län görs anmälan via länken: <http://www.kompass.lrf.se/Courses/15348.aspx> eller till Shan Solivan i Gävleborg, 026-17 11 27 eller mejla: Shan.solivan@lansstyrelsen.se

Sköt om *ett naturreservat*

Det finns jordbruksmark i många av våra naturreservat och den behöver skötas. Inom den närmaste tiden kommer länsstyrelsen att köpa in tjänster som bete, slåtter och restaurering av igenväxt mark. Det ges även möjlighet till utbildning.

I länsstyrelsens arbete ingår att förvalta skyddad natur, bland annat naturreservat och Natura 2000. En del av dessa områden är jordbruksmark som behöver årlig skötsel. Främst är det betesmarker och ängar men också åkermark. En del områden behöver också restaureras. Det mesta av detta arbete utförs av lantbrukare och andra entreprenörer. För marker i gott skick går det ofta att lösa sköt-

seln med hjälp av de stöd lantbrukaren kan söka. Andra marker ställer mer krav på skötseln. Det kan röra sig om små slåtterängar, fuktiga älvängar efter Dalälven eller svåråtkomliga marker. Denna skötsel köps istället in.

I Gävleborg och Dalarna pågår restaureringsprojektet Foder & Fägring. Det innebär en extra satsning på restaurering och skötsel av ängs- och betesmarker. I Dalarna kommer den närmaste tiden en del skötselåtgärder köpas in och senare även i Gävleborg. Är du intresserad av detta ska du titta på Länsstyrelsens webbplats där anbudan läggs ut.

För att få fler kunniga entreprenörer kommer kurser anordnas under sommaren. Vi går då igenom de naturvärden (växter, svampar, insekter, m.m.) som vi vill

gynna med skötseln. Det kommer även ges kurser i naturvårdande röjning i ängs- och betesmarker. Se annons i kalendariet!

Jens Montelius Risberg, 023-818 24
jens.montelius.risberg@lansstyrelsen.se

Mats Norin, 026-17 12 28
mats.norin@lansstyrelsen.se

**Restaureringshuggning i Natura 2000
Gamla Finntorpet, Grangårde**

”Skapa vilda rum” – Ny utställning om biologisk mångfald

I december 2010 beviljades naturum Dalarna stöd från Landsbygdsprogrammet för att förverkliga projektplanen ”Vilda vänner och växter i kulturlandskapet”. Ansvarig är Agneta Arnesson Westerdahl, föreståndare för naturum Dalarna där också utställningen ska byggas och visas.

Syftet med utställningen är att öka allmänhetens kunskap om och förståelse för behovet av biologisk mångfald, och hur man med enkla medel själv kan öka / behålla den biologiska mångfalden på sina marker och i sin närmiljö. Här finns till exempel rubriker som: Plantera en fjärilskrog, Gräv en vattengrop till trädgårdens små vaktmästare, Spara säl-

garna, Skapa en äng och Sluta spruta. Vi kommer också att göra en folder på temat och ha föredrag, exkursioner och slåtterdagar som programpunkter under året.

Utställningen byggs i två delar; en del ska fungera som vandringsutställning i Dalarnas byar när naturum är stängt på vintern, och en del blir en permanent basutställningsdel på naturum. Just nu arbetar vi med de sista delarna av utställningsmanuset och med en modell av utställningen i skala 1:20 där färgsättning, formelement och ljussättning är i fokus. Vi räknar med att kunna inviga utställningen under midsommarhelgen. Vandringsutställningen kan sedan bokas av intresserade och utlånas årligen under perioden november – april. Utställningen är kostnadsfri att låna, men låntagaren

ansvarar för utställningen under lånetiden och likaså för transporter och transportkostnader.

Kontakta Karen Kämpe 023-818 09 eller Agneta Arnesson Westerdahl 070-617 81 50 eller 0250-150 50 om du är intresserad.

Agneta Arnesson Westerdahl,
föreståndare för naturum Dalarna

